

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO KODEKSO (toliau - CK) 3.51, 3.52, 3.53, 3.61, 3.66, 3.67, 3.73, 3.77, 3.79, 3.85, 3.103 IR 5.7 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO, KODEKSO PAPILDYMO 3.54¹, 3.76¹ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINĖS BŪKLĖS AKTŲ REGISTRAVIMO ĮSTATYMO (toliau - CBARĮ) NR. XII-2111 13 IR 22 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS NOTARIATO ĮSTATYMO (toliau - NĮ) NR. I-2882 46 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINĮ PROCESĄ REGLAMENTUOJANČIŲ EUROPOS SĄJUNGOS IR TARPTAUTINĖS TEISĖS AKTŲ ĮGYVENDINIMO ĮSTATYMO (toliau - ESAĮĮ) NR. X-1809 8 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSO (toliau - CPK) 27, 35, 80, 82, 86, 115, 162², 199, 284, 515, 577 IR 582 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS JURIDINIŲ ASMENŲ NEMOKUMO ĮSTATYMO (toliau - JANĮ) NR. XIII-2221 29 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ BYLŲ TEISENOS ĮSTATYMO (toliau - ABTĮ) NR. VIII-1029 35, 38 IR 105 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ (toliau kartu – Projektai)

(TAP NR. TAP-20-1095(2); TAIS NR. 20- 4498(3))

2020-07-03 Nr.
Vilnius

Projektų rengėja: Teisingumo ministerija

Projektų tikslas: sumažinti apylinkių teismų darbo nagrinėjant civilines bylas krūvį, atsisakant dalies ne ginčo klausimų sprendimo, efektyviau paskirstyti apylinkių ir apygardų teismams tenkantį darbo krūvį, sukurti prielaidas spartesniam civilinių bylų nagrinėjimui, bylų nagrinėjimo išlaidų mažėjimui, užtikrinti skirtinguose teisės aktuose įtvirtintų procesinių nuostatų tarpusavio suderinamumą.

Dabartinė situacija: Europos Komisijos 2019 paskelbtos ES teisingumo rezultatų suvestinės duomenimis Lietuvos teismai pagal pirmosios instancijos teismuose gaunamų civilinių bylų skaičių yra antroje vietoje ES, ją lenkia tik Rumunija. Tai iš dalies susiję ir su nacionalinio teisinio reguliavimo ypatumais, pirmiausiai, su tam tikrų teisinių klausimų sprendimo priskyrimu teismams – galiojantys įstatymai pareigą kreiptis į teismą nustato ir tokiais atvejais, kai ginčo nėra.

2019 m. apylinkių teismuose išnagrinėtos 155 683 civilinės bylos, iš kurių 60 448 bylos dėl teismo įsakymo išdavimo, 12 025 bylos dėl teismo leidimų nekilnojamojo daikto, kuris yra šeimos turtas, sandoriams sudaryti, jeigu sutuoktiniai (pareiškėjai) turi nepilnamečių vaikų, 7 729 bylos dėl santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu - taigi daugiau nei 50 proc. apylinkių teismų išnagrinėtų civilinių bylų sudarė bylos, kuriose teismai nespėdė teisinio ginčo. Tai lemia neracionalų laiko ir finansinių kaštų eikvojimą tiek žmonėms, tiek valstybei bei neprideda prie efektyvaus teismų sistemos veikimo.

Projektų esmė: Atsižvelgiant į tai, kas aukščiau išdėstyta, parengti CK, CBARĮ, NĮ, ESAĮĮ projektai, kuriais dalis apylinkių teismų funkcijų, nesusijusių su teisinio ginčo sprendimu –

santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium sutuoktinių bendru sutikimu patvirtinimas, kai sutuoktiniai neturi nepilnamečių vaikų, teismo leidimas keisti vedybų sutartį, taip pat teismo leidimas nekilnojamojo daikto, kuris yra šeimos turtas, sandoriams sudaryti – perduodama notarams. Tai leis reikšmingai (apie 10 proc.) sumažinti apylinkių teismų darbo krūvį, padidins jų darbo operatyvumą ir kokybę.

CPK ir JANĮ projektais siekiama spręsti apylinkių ir apygardų teismų krūvio balanso problemą– siūloma dalį apygardų teismų pirmąją instanciją nagrinėjamų civilinių bylų perduoti nagrinėti apylinkių teismams, - jie nagrinėtų bylas kur ieškinio suma yra iki 100 000 eurų (šiuo metu - 40 000 eurų). Tai apie 9 proc. sumažintų apygardų teismų darbo krūvį, paspartintų sudėtingesnių bylų nagrinėjimą.

CPK projektu taip pat siekiama civilinio proceso spartos kai kuriais atvejais atsisakant žodinio bylų nagrinėjimo, keičiant jį rašytiniu procesu, taip pat nustatant bendrą taisyklę, kad bylos nagrinėjimą atidėjus, byla nenagrinėjama iš pradžių, o tęsiama nuo to procesinio veiksmo, kurį atlikus nagrinėjimas buvo atidėtas (išskyrus atvejus, kai dalyvaujančių byloje asmenų prašymu byla nagrinėjama iš naujo). Projektu taip pat siekiama užkirsti kelią galimam proceso vilkinimui patikslinant nuostatas dėl galimybės apskusti teismo nutartį dėl procesinių dokumentų trūkumų šalinimo.

Be to, CPK projektu tikslinama nuostata dėl rašytinių įrodymų išreikalavimo iš dalyvaujančių byloje ar kitų asmenų, tikėtina leis pakelti Lietuvos „Doing Business“ reitingą (vertinant mažųjų investuotojų apsaugos ir sutarčių vykdymo rodiklius).

CPK ir ABTĮ projektais taip pat siūloma spręsti Teisėjų tarybos identifikuotas praktines problemas, susijusias su žyminio mokesčio lengvatos taikymu: pasitaiko atvejų, kai bylos šalis, inicijuoja bylą pateikdama ieškinį ar kitą atitinkamą procesinį dokumentą elektroninių ryšių priemonėmis, tačiau toliau visus kitus procesinius dokumentus teikia bei bylos procesinius dokumentus pageidauja gauti ne elektroninių ryšių priemonėmis, o paštu. Tai lemia poreikį teismui papildomai skaitmeninti bei elektroniniu parašu tvirtinti procesinių dokumentų, kuriuos popierine forma pateikė bylos šalis, inicijavusi bylos iškėlimą bei pasinaudojusi žyminio mokesčio lengvata, skaitmenines kopijas. Be to, bylą inicijavusiai šaliai nepageidaujant procesinius dokumentus gauti elektroninių ryšių priemonėmis, bylą nagrinėjantis teismas paprastai patiria papildomas procesinių dokumentų spausdinimo ir įteikimo išlaidas (įteikiant kitų proceso dalyvių elektroninių ryšių priemonėmis pateiktus bei teismo procesinius dokumentus). Atsižvelgiant į tai siekiama paskatinti proceso dalyvius elektroninių ryšių priemonėmis naudotis viso bylos nagrinėjimo metu, tokiu būdu sukuriant prielaidas efektyvesniam bylų nagrinėjimo išlaidų mažėjimui.

Atsižvelgiant į teismų abejones dėl 2020 m. sausio 1 d. įsigaliosiančių JANĮ nuostatų galimo neigiamo poveikio juridinių asmenų nemokumo bylų nagrinėjimo efektyvumui ir operatyvumui, apygardų teismų krūvio augimui, JANĮ projektu siūloma nustatyti, kad civilinės bylos, kuriose turtinius reikalavimus yra pareiškęs juridinis asmuo, kuriam iškelta nemokumo byla, nebebūtų perduodamos nemokumo bylą nagrinėjančiam teismui, o būtų nagrinėjamos pagal bendras teisingumo taisyklės apylinkių ar apygardų teismuose. Tokiu būdu siekiama paspartinti bylų, kuriose turtinius reikalavimus yra pareiškęs juridinis asmuo, kuriam yra iškelta nemokumo byla, nagrinėjimą, kartu sukuriant prielaidas operatyvesniam nemokumo bylų nagrinėjimui apygardų teismuose, tolygesniam krūvio tarp teismų paskirstymui.

Istatymų projektų įgyvendinimas papildomų biudžeto lėšų nepareikalaus.

Derinimas: CK, CBARĮ ir ESAĮ projektai teikti derinti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, Prezidento kanceliarijai, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigai, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai, Teisėjų tarybai, Lietuvos notarų rūmams, Lietuvos advokatūrai ir Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybai. Projektai patikslinti pagal gautas pastabas.

CPK, JANĮ ir ABTĮ projektai teikti derinti Teisėjų tarybai, Lietuvos advokatūrai, Finansų ministerijai, Lietuvos statistikos departamentui, Užsienio reikalų ministerijai ir Nacionalinei teismų administracijai. Lietuvos statistikos departamentas ir Užsienio reikalų ministerija pastabų neturėjo, Lietuvos advokatūra nustatytais terminais pastabų nepateikė. Projektai patikslinti pagal Teisėjų tarybos pastabas.

Pakartotinai teikiami projektai patikslinti pagal Vyriausybės kanceliarijos Viešojo valdymo grupės (2020 m. birželio 18 d. pažyma Nr. NV-1697) bei Teisės grupės (2020 m. birželio 18 d. išvada Nr. NV-1703) pateiktas pastabas projektams. Dėl pastabų į kurias neatsižvelgta pateikta derinimo pažyma.

Atitikimas Vyriausybės programai: Projektais siekiama įgyvendinti Septynioliktosios Vyriausybės programos 224.1 p. – sutrumpinti teismo nagrinėjimo terminus, bei 224.6 p. – visas teismams nebūdingas funkcijas, tiesiogiai nesusijusias su teisingumo vykdymu, perduoti kitoms valstybės institucijoms arba valstybės perduotąsias funkcijas atliekantiems notarams bei antstoliams.

Dalykinio vertinimo išvada: Atkreiptinas dėmesys, kad Vyriausybės kanceliarijos Viešojo valdymo grupė pirminiam projektų variantui buvo teikusi pastabą, kad perduodant notarams dalį apylinkių teismų funkcijų (pvz. santuokos nutraukimą atitinkamais atvejais ir kt.) turėtų būti įvertintas (pagrįstas aiškinamajame rašte) asmenų patiriamas dėl šio įstatymų pakeitimo finansinis poveikis (pvz. pagal galiojančias CPK normas už prašymus nutraukti santuoką bendru sutikimu žyminis mokestis nėra imamas, tačiau, perdavus šią funkciją notarams, atsirastų poreikis atitinkamais atvejais apmokėti notaro paslaugas).

Atsižvelgiant į šią pastabą, rengėjai patikslino projektų aiškinamąjį raštą nuoroda į tai, kad už sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių, taip pat sutarties dėl gyvenimo skyrium ir jų pakeitimų patvirtinimą bus imamas notarinis atlyginimas, kurį tvirtins teisingumo ministras, suderinęs su finansų ministru. Manytume, kad tai nėra pakankama siekiant atskleisti ir įvertinti iškeltą problemą.

Teisės grupė patikslintiems projektams pastabų ir pasiūlymų neturi (2020 m. liepos 3 d. išvada Nr. NV-1872).

Siūlome Projektus teikti į **Vyriausybės posėdį**.

Patarėjas

Audrius Kasinskas

Audrius Kasinskas, tel. +370 706 63733, el. p. audrius.kasinskas@lrv.lt